

POUŽITÍ DĚLOSTŘELECTVA V HORSKÉM A ZALESNĚNÉM TERÉNU

Bojové použití dělostřelectva za útoku v horském a zalesněném terénu je charakterizováno typickými zvláštnostmi. Na tyto zvláštnosti chci upozornit a rozebrat je na základě zkušeností ze cvičení.

1. Vliv horského a zalesněného terénu na bojové použití dělostřelectva

Každé hory mají na bojové použití dělostřelectva značný vliv. Důležitá je např. otázka komunikací, které obvykle vedou dolinami, údolími, přes úžlabiny i horské hřbety, mají většinou úzkou vozovku, velký počet začátek, zákrutů, spádů a stoupání. Sjízdnost komunikací se často mění a to v závislosti na roční době a na počasí. Omezený počet komunikací a jejich menší propustnost značně omezuje a snižuje možnosti manévru i rychlost přesunů dělostřelectva. Při přesunech jsou obsluhy děl a zvláště řidiči tahačů a muničních vozidel značně fyzicky vyčerpáváni. Přesuny dělostřelectva v horách si proto vyžadují doplňujících opatření, která mají spolehlivě zabezpečit plynulý přesun.

Značnou překážku pro přesuny a bojové použití dělostřelectva představují i horské řeky se svým prudkým proudem, s častou náhlou změnou stavu vody. Tyto řeky mají nerovná kamenitá dna a strmé břehy.

Ostře řezaný a rozeklaný terén omezuje nebo zcela vylučuje palebnou součin-

nost a vzájemnou palebnou podporu sousedních svazků nebo útvarů. Omezuje také manévry dělostřelectva podél frontu.

Také velké množství hluchých a nepozorovaných prostorů a skrytých přístupů, rozmístění cílů na odvrácených svazích a v hlubokých úžlabinách ztěžuje zastřelení i účinnou střelbu, vyžaduje použití velké ho počtu houfnic a omezuje ve značné míře použití děl k přímé střelbě.

Omezené množství prostorů k rozvinutí dělostřelectva nás nutí přesně a pečlivě plánovat rozmístění dělostřelectva. Někdy bude nutné rozmístit dělostřelectvo po sledech a do velké hloubky, podél komunikací, v dolinách i úžlabinách.

Omezené možnosti rozptýlit bojové sestavy zvyšují jejich zranitelnost při úderech protivníka a ztěžuje ochranu obsluh i bojové techniky před účinky nepřátelské palby. Několikanásobně se zvyšuje objem prací při odstraňování následků jaderného úderu nepřítel. Horský terén ztěžuje organizaci a udržování nepřetržitěho řízení palby a manévru dělostřelectva.

Charakteristickou zvláštností horského terénu je dlouhá zima se silným sněhovým přikrovem a nízkými teplotami, častými mlhami a silnými větry. Horské vrcholy, hřbety a příkré skály jsou jako zástěny a clony pro šíření zvukových a rádiových vln, což ztěžuje zvukoměrný a radiotechnický průzkum, topografické práce a jejich organizaci.

Horské hřbety stíní a omezují přímé světelné záření i pronikavou radiaci a zmenšují jejich pásmo ničení. Horský terén má na použití dělostřelectva také svůj kladný vliv, např. velký počet zářezů v terénu představuje přirozený kryt, který můžeme využít pro ochranu obsluh děl, velitelských stanovišť, pozorovatelů i bojové techniky.

2. Příprava dělostřelectva k činnosti za útoku v horském a zalesněném terénu

Za útoku v horském a zalesněném terénu bude dělostřelectvo plnit tyto charakteristické úkoly:

- umlčování živé síly a palebných prostředků na odvrácených svazích, ale i na svazích přívrácených na stranu útočících vojsk;

- zabezpečení činnosti jednotek při obchvatu nebo obejití;

- boření odolných palebných krytů, vybudovaných s využitím terénních tvarů a celkového reliéfu terénu.

Základním druhem palby dělostřelectva, které působí ze zakrytých palebných postavení, je soustředění palby baterií a oddílů na jednotlivé a skupinové cíle. Přicházejí v úvahu též hromadné palby dělostřelectva s cílem zničit uskupení vojsk protivníka na směru hlavního úderu. Kromě toho budeme široce využívat přímou střelbu děl všude tam, kde to terén dovolí. Výhodně můžeme uplatnit bezzákluzová děla, protože mají malou hmotnost a rozměry. Proto je můžeme použít tam, kde jiné druhy děl nedostaneme. Přitom můžeme použít průpalného střeliva k ničení obrněných cílů a tříštivého střeliva k ničení a umlčování živé síly. Palba děl pro přímou střelbu je velmi efektivní a ekonomická, což má značný význam s těžkostmi při přísunu munice.

Při rozmisťování dělostřelectva v horském terénu vycházíme z objemu a charakteru úkolů dělostřelectva na začátku útočné činnosti vojsk na jednotlivých směrech, dále v průběhu útočné činnosti, z charakteru terénu z hlediska možnosti přesunu a rozmístění dělostřelectva na daném směru, z celkového charakteru terénu jak omezuje použití určitého druhu dělostřelectva, prostředků dělostřelectvého a vzdušného průzkumu, které zabezpečují efektivní činnost dělostřelectva.

Při útoku v horách armádní, frontové a v některých případech i divizní dělostřelectvo používáme decentralizovaně. Vševojskové armády většinu armádního a posilového dělostřelectva přidělují divizím prvního sledu, divize pak plukům a praporům prvního sledu popřípadě odřadům předurčeným k obchvatu.

Přidělené i organické dělostřelectvo a jednotky PTRS obvykle ponecháváme v podřízenosti velitelů divizí a pluků a používáme především k vytvoření protitankových záloh. Tyto vysouváme na zvlášť důležité tankové směry protivníka, kde zaujímají palebné čáry (čáry rozvínutí). Horský terén umožňuje rozmístit jednotky PTRS na malých plošinách, ze kterých mohou vést palbu na pozorované úseky komunikací.

Vzhledem k těžkosti manévru v horách je třeba počáteční uskupení dělostřelectva umístit tak, abychom je nemuseli v průběhu boje při plnění základních palebných úkolů znovu přeskupovat. Kanónové dělostřelectvo přidělujeme především těm útvarům, které útočí po náhorních rovinách nebo ve směru údolí. Houfnicové útvary (jednotky) přidělujeme útvarům, které útočí v silně členitém terénu a podél komunikací s omezenou propustností nebo s jízdností. Odřady určené pro obchvat posílujeme houfnicovými jednotkami a jednotkami PTRS, popřípadě bezzákluzových děl.

Složení dělostřelectkových skupin při útoku v horách se může značně lišit od složení při útoku v rovinatém terénu. Armádní dělostřelectkou skupinu budeme vytvářet tehdy, kdy terénní podmínky dovolují prolomit obranu protivníka křídly sousedících divizí prvního sledu. Jestliže nevytváříme armádní dělostřelectkou skupinu, pak dělostřelectké skupiny divizí vedou boj s taktickými prostředky jaderného napadení, s dělostřelectvem a ostatními důležitými cíli v taktické hloubce obrany protivníka. Do divizních dělostřelectkových skupin začleňujeme dělostřelectvo velkého dostřelu s prostředky dělostřelectvého průzkumu, které mohou zabezpečit jeho činnost (např. RM vz. 70, 100 mm K a 122 mm K).

Při útoku divize na několika směrech, kdy je obtížné nebo vůbec nemožné organizovat palebný styk mezi pluky prvního sledu divize, divizní skupinu nevytváříme. Pak si velitel divize nechává v dispozici jeden dělostřelectký nebo raketometný oddíl. U pluků, které útočí na hlavních směrech, musí být plukovní dělostřelectké skupiny dostatečně silné a způsobilé zabezpečit všechny palebné úkoly, včetně boje s nepřátelskými prostředky jaderného napadení i s jeho dělostřelectvem. V těchto případech budou PDS v síle 2—3 dělostřelectkových oddílů. Pluk, který útočí v těžko dostupném terénu nebo na vedlejším směru, můžeme poslat jedním dělostřelectkým oddílem, nebo jej ponechat bez posilového dělostřelectva. Odřadům určeným k obchvatu, které budou obvykle v síle moto-

střeleckého praporu, přidělíme zpravidla houfnicovou baterii a jednotku bezzákluzových kanónů, nebo místo ní jednotku PTRS.

3. Plánování palby dělostřelectva

Při útoku v horském a zalesněném terénu plánujeme dělostřelecké palby zejména u divizí, neboť tam jsou možnosti vzít v úvahu konkrétní terénní a povětrnostní podmínky i úkoly útočících vojsk. Při průlomu opevněného prostoru (pásma) s hlavním úderem na styku dvou sousedních divizí, může štáb armády (oddělení RVD) nařídit strukturu i délku palebné přípravy.

Zkušenosti ze cvičení potvrzují, že délka palebné přípravy za útoku v horském a zalesněném terénu se pohybuje ve velkých rozmezích. Např. při překonávání úseků v pohraničním pásmu bude délka palebné přípravy 15–20 minut. Průlom připravené obrany a zvláště opevněného prostoru (pásma) v horách bude vyžadovat delší palebnou přípravu. Tak podle zkušeností z velitelsko-štabních cvičení, ze cvičení „ŠTÍT-72“ a ze cvičení na téma „průlom opevněného pásma bez použití jaderných zbraní“ se délka palebné přípravy pohybovala mezi 50–70 minutami při hustotě 100–120 hlavních na 1 km frontu.

V průběhu palebné přípravy ničíme v první řadě opěrné body, umístěné poblíž komunikací a průsmyků, dále rakety, dělostřelecké a minometné baterie a velitelské stanoviště. Při útoku na několikavrstvou obranu umlčujeme živou sílu a palebné prostředky současně ve všech vrstvách, přičemž nejhustější palbu vedeme na nejdůležitější patra obrany.

Při plánování palebné přípravy bereme v úvahu nutnost zadýmování pozorovatelů a opěrných bodů, které jsou schopné vést palbu na křídla a do boků útočících vojsk, a dále na uzly obrany rozmístěné na těžkodostupných úsecích terénu. K zadýmování používáme dělostřelecké dýmové granáty. Cíle na odvrácených svazích hor ničíme palbou houfnic s využitím strmé dráhy střel. Palbu vedeme tříštvími granáty a využíváme i možnost boční střelby. V průběhu palebné přípravy můžeme vést i přímou střelbu na předem stanovené cíle. Spotřebu střel vypočítáváme s přihlédnutím na úhel sklonu svahu, na kterém jsou cíle rozmístěny, a na směr střelby.

4. Palebná podpora útoku

Při palebné podpoře útoku půjde především o soustředění palby baterií a oddílů a o přímou střelbu doprovodného dělostřelectva. Metodu postupného soustře-

dování palby používáme při průlomu opevněného prostoru a v případech, kdy můžeme uskutečnit centralizovanou podporu útoku pěchoty a tanků.

Při stanovení požadavků na dělostřelecké zabezpečení útoku v horských podmínkách můžeme na základě zkušeností ze cvičení brát v úvahu tyto zásady a názory:

Obranné čáry a zákopy může protivník vybavit nejen obrannými zařízeními polního typu, ale i trvalými zařízeními, která jsou velmi odolná. K jejich ničení musíme použít velký počet těžkých děl ráže 152 mm. Vzdělání význam a potřeba palby vrchní skupinou úhlů. Vrstvové uspořádání obrany v horách umožňuje nepříteli zvětšit počet opěrných bodů na hektar, např. v rájónu obrany na úseku 4 km může být 30–40 objektů.

Při určování souřadnic cílů v horách a při topografických pracích se nám může často stát, že se dopustíme značných chyb. To pak vede k velké spotřebě střeliva a ke zvýšené potřebě dělostřeleckých jednotek.

V horách jsou vždy omezeny možnosti rozmístění, a proto je nutné pečlivě promyslet a prověřit rozdělení prostorů k rozmístění dělostřeleckých jednotek, sládit je s rozmístěním ostatních bojových jednotek divize a přesně stanovit postup přemísťování bojových sestav dělostřelectva po jednotlivých komunikacích.

Při určování komunikací pro přesun dělostřelectva bereme v úvahu jejich zaplněnost ostatními jednotkami, jejich terénní profil, možnost jejich ničení palbou protivníka a též jaké jsou možnosti objížďek. Je nanejvýš nutné, abychom byli připraveni k úpravě zničených komunikací.

Volba palebných postavení dělostřelectva v horách je složitá. Činnost dělostřelectva ztěžuje množství hluchých a nepozorovaných prostorů. Manévr palbou je značně ztěženo a to jak podél fronty, tak i do hloubky. Abychom vytvořili nejlepší podmínky pro palbu dělostřelectva, vybíráme palebná postavení za krytem hřbetů, na hřebenech hor, na předních nebo bočních svazích kopců, horských vrcholů, nebo v jejich zářezích. Při určování palebných postavení bereme v úvahu osvětlení a projekce stínů okolních hor v průběhu dne. Houfnicové dělostřelectvo obvykle rozmísťujeme na odvrácených svazích, ve stržích a roklich. V některých případech můžeme dělostřelecké baterie rozmísťovat na palebných postaveních po četách s odstupem ve výšce. Děla pro přímou střelbu můžeme rozmístit v terénu vrstvitě. Takové rozmístění je vhodné k ničení nepřátelských cílů ve všech jeho vrstvách

obranu. Děla je výhodné umísťovat na svazích přivrácených k nepříteli, na hřebenech hor a jejich vrcholcích. K tomu jsou zvlášť výhodné bezzákluzové kanóny a jednotky PTRS.

K vedení boční palby a k ničení protivníka za úkryty můžeme rozmístit část dělostřelectva v pásmu sousedů, nebo použít část jeho dělostřelectva. Volba palebných postavení je složitější v těžkodostupném terénu s omezeným počtem komunikací. V tomto terénu rozmísťujeme palebná postavení podél hlavních komunikací. To zase značně ztěžuje použití dělostřelectva. Palebná postavení dělostřelectva v horách budou ve větší vzdálenosti od bojové sestavy útočících vojsk ve srovnání s rovinným terénem. To způsobuje zkrácení hloubky ničení palbami dělostřelectva a ztěžuje organizaci součinnosti. Je ztěženo i vedení palby dělostřelectvých skupin při palebné podpoře útoku pěchoty a tanků na samostatných úsecích a směrech. Složitě je též plánování i uskutečnění manévru dělostřelectva po jedné ose v průběhu útoku. Tyto skutečnosti mohou usnadnit nepříteli průzkum a ničení na-

šeho dělostřelectva zejména proto, že naše dělostřelectvo je příliš vázáno k určeným komunikacím a úsekům terénu.

Zvlášť zodpovědnou úlohu bude mít pořádková služba a ženíjní zabezpečení. Při překonávání průsmyků a údolí se pořádková služba organizuje se značnými obtížemi, proto ji musíme organizovat velice pečlivě a odpovědně.

5. Řízení dělostřelectva

Řízení dělostřelectva má rovněž své zvláštnosti. Izolovanost jednotlivých směrů útoku vojsk a nedostatek rokádních komunikací (někdy chybí vůbec) značně ztěžuje a zmenšuje možnosti řízení manévru dělostřelectvých svazků a jednotek.

Typickou činností za útoku v horském a zalesněném terénu je podle získaných zkušeností ze cvičení centralizované řízení palby dělostřelectva na stupni divize a v mnoha případech i na stupni pluku (tvorění PDS). K zabezpečení nepřetržitosti a pevnosti velení dělostřelectvu je výhodné mít v těchto podmínkách dostatek rádiových stanic a prostředků linkového spojení.

Organizace dělostřelectvého průzkumu, topograficko-geodetického a povětrnostního zabezpečení dělostřelectva

Zvláštnosti organizace a vedení průzkumu pro potřeby dělostřelectva vyplývají ze specifických podmínek horského terénu, lesních masivů, častých mlh a náhlých změn viditelnosti. Při změně výšek je ztěženo pozorování z pozemních pozorovatelů, proto počet pozorovatelů bude zvýšen, budou umístěny ve vrstvách, nebo i v pásmu sousedů.

Činnost zvukoměrného a radiotechnického průzkumu je velmi omezena, neboť mu cloní štíty hor a skal. Proto bojovou sestavu jednotek zvukoměrného a radiotechnického průzkumu rozmísťujeme ve větší vzdálenosti od vrcholů hor a jiných překážek. Nejvýhodnějšími prostorami k rozmístění těchto jednotek jsou svahy obrácené k nepříteli a hřebeny hor rovnoběžné se svahy a hřebety, které obsadil nepřítel. K průzkumu cílů, které jsou na odvrácených svazích, v roklích a strážích, vysíláme zvláštní průzkumné skupiny. Ty mají kromě jiných úkolů i úkol řídit a opravovat palby dělostřelectva.

Pro horský terén je charakteristická decentralizace průzkumných prostředků. Při plánování průzkumu v horském a zalesněném terénu dělostřelectví velitelé a štáby berou v úvahu i další zvláštnosti. Průzkum vedeme ve značně širších pás-

mech a hlavním úsilím soustřeďujeme na hlavních směrech, podél komunikací, údolí a horských hřbetů.

Při rozdělování průzkumných sil a prostředků bereme v úvahu samostatnost v činnosti dělostřelectvých svazků a jednotek. Je naprosto nutné přesně domluvit rozdělení čar mezi jednotlivými druhy a prostředky dělostřelectvého průzkumu s cílem zmenšit počet hluchých a nepozorovaných prostorů v útočném pásmu vojsk a na jeho křídlech. Čas k rozvinutí prostředků dělostřelectvého průzkumu se zvětší o 2–3 hodiny v těžkopřístupném terénu pro obtížnost orientace a pro nedostatečné rozvinutí topogeodetické sítě. Letecké snímky používáme jen z prostorů, které jsou dostupné pro činnost vojsk. Při používání leteckých snímků pro měřičské práce v době topogeodetického připojování bojových sestav nebo při určování souřadnic cílů je nutné počítat s opravou na převýšení terénu.

V horském a zalesněném terénu je menší hustota pevných bodů opěrné sítě. Je rovněž málo předmětů a konturních bodů, které se dají používat pro topogeodetické připojení. Přesuny topogeodetických jednotek jsou ztěženy a to vše prodlužuje čas potřebný k topogeodetickému připojení

prvků bojových sestav dělostřelectva. Vzhledem k omezené viditelnosti mezi jednotlivými body při topogeodetické přípravě na geodetickém podkladu budeme široce používat polygonální pořad. Přímo a zpětnou geodetickou úlohu budeme používat jen zřídka. Základním způsobem topografického připojení bojové sestavy dělostřelectva bude použití topografického připojovače. Proto k zvýšení přesnosti si již dříve určíme koeficient opravy vzdálenosti na takových úsecích terénu, které jsou podobny těm, ve kterých máme topografické připojování uskutečnit.

Značně obtížné bude i určování nadmořské výšky různých bodů terénu. Určení výšky z mapy bude obtížné a někdy i nemožné. Proto je třeba počítat s použitím výškoměru.

Je nutné předem určit opravy buzol pro prostory, ve kterých předpokládáme rozmístění dělostřeleckých jednotek, abychom nedělali velké chyby v orientaci přístrojů v důsledku prudkých výkyvů magnetických deklinací v různých horských oblastech. Široce budeme používat astronomické a

gyroskopické způsoby určení azimutů orientačních směrů pro zvýšení jejich přesnosti a spolehlivosti.

Povětrnostní zabezpečení bojového použití dělostřelectva je spojeno rovněž s těžkostmi, které vyplývají z rozdílů nadmořských výšek palebných postavení a stanovišť povětrnostních stanic, z velké rychlosti větru, častých změn středního větru a z náhlých a prudkých změn teploty vzduchu. Rozdíly od středních teplot vzduchu jsou obvykle 1,5–2krát větší než v rovinatém terénu. Je ztíženo též sondování atmosféry. Doby platnosti povětrnostní zprávy se zkracují.

Samostatné směry útoku vyžadují, abychom použili i jiné povětrnostní jednotky. Na směru útoku několika svazků můžeme povětrnostní zabezpečení uskutečnit prostředky svazků, které se rozvinou uprostřed útočných sestav a pásem těchto svazků. Budou působit podle zvláštního grafikonu činnosti, který zpracuje štáb dělostřelectva armády. Divizím, které budou útočit na samostatných směrech, je třeba přidělit povětrnostní stanice.

Zabezpečení dělostřelectva municí

Při organizaci zabezpečení dělostřelectva municí bereme v úvahu omezený počet komunikací (zvláště rokádních), jejich malou propustnost a těžkosti při překonávání průsmýků a roklin. To vše značně zmenšuje rychlost pohybu muničních vozidel a zvětšuje tak dobu pro dopravu munice k dělostřeleckým jednotkám. Proto má zvlášť velký význam vhodné rozmístění dělostřeleckých skladů, volba komunikací k přemístění skladů a možná pochodová rychlost muničních vozidel.

V jednotkách i u divizí vytváříme vel-

ké zásoby munice, abychom zabezpečili palebnou činnost dělostřelectva na jeden až dva dny boje. Velký efekt přináší použití vzdušné přepravy munice, zvláště použití vrtulníků. Přesto v horách musíme brát v úvahu všechny možné způsoby dopravy munice, včetně nosičů.

Muniční sklady rozmísťujeme blízko palebných postavení dělostřeleckých jednotek, u komunikací pro přísun a odsun, v údolích, úžlabinách a roklích. Při jejich rozmísťování plně využíváme přirozené úkryty v terénu.

Závěrem chci podtrhnout, že zvláštnosti horského a zalesněného terénu mají značný vliv na bojové použití dělostřelectva, vytvářejí řadu těžkostí a vyžadují přijmout doplňující organizační i další opatření, aby dělostřelectvo bylo způsobilé plnit všechny stanovené palebné úkoly.

Toto vše zvyšuje požadavky na přípravu dělostřeleckých velitelů a štábů všech stupňů, kteří musí získat zvláštní znalosti a praktické návyky, velkou rozhodnost, ale i obrazovost s vynalézavostí při organizaci a řízení a manévru dělostřelectva za útoku v horském a zalesněném terénu.

Naše jihozápadní státní hranice nám dává dostatek možností, aby naši dělostřeleční velitelé a štáby získali při různých cvičeních v tomto terénu dostatek zkušeností a návyků a byli tak připraveni splnit všechny úkoly, které jsou na dělostřelectvo při útoku v horském a zalesněném terénu kladeny.